

КОНСТАТУЈЕ СЕ да су на главни претрес приступили:

- заменик тужиоца за ратне злочине Милан Петровић,
- оптужени Бранко Грујић и Бранко Поповић, који су доведени из Окружног затвора у Београду,
- браниоци, адвокати Шалић Миломир и Проле Станислав, те
- да је приступио и позвани вештак, професор доктор Зденко Цихларж.

Суд доноси

РЕШЕЊЕ

Да се главни претрес одржи.

Главни претрес је јаван.

НАСТАВАК ДОКАЗНОГ ПОСТУПКА ИСПИТИВАЊЕ ВЕШТАКА

ВЕШТАК ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добар дан, ево ту изволите. Ако можете само микрофон да укључите.

Вештак Зденко Цихларж, са личним подацима као на записнику са главног претреса од 26. новембра 2007. године.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Само да Вас питам, да ли се нешто у међувремену променило можда? Ваше радно место је исто, све?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Ништа, само сам две године старији, ништа.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи, и даље сте на факултету и радите у овом Тиму, да ли је тако?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Да, једино што сада предајем и на Правном факултету, мислим, али то не значи.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Исти предмет.

Судски вештак се позива да свој налаз и мишљење изнесе непристрасно, у складу са правилима науке и упозорава да давање лажног исказа представља кривично дело.

Констатује се да се вештак опомиње на текст већ положене заклетве на главном претресу од 26.11.2007. године.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Да се испита професор доктор Зденко Цихларж.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи, пошто сте већ положили заклетву, није потребно да је поново полажете, упозорења су иста као и претходног пута. Ја ћу Вас прво питати, односно предочити Вам да је пред овим судом у наставку главног претреса, дошло до подизања нове оптужнице против оптужених Грујића и Поповића. Ставља им се на терет извршење радњи које су предузимане над око 700 муслиманских цивила затворених у Техничком школском центру Каракај у Зворнику од 01. до 05. јуна 1992. године. Значи, то је онај исти период отприлике који је био и претходног пута актуелан и потом њихово пребацивање у Дом културе Пилица 05. јуна, одакле су 08. јуна преостали преживели, према оптужници њих око 400, убијени тог дана у Гериној кланици код Каракаја. Када смо претходног пута имали главни претрес, Ви сте се изјашњавали и донели сте нам ове доказе о «Глумини», о «Црном Врху», значи ова примарна, и секундарна гробница «Црни Врх», а у међувремену се и наш Законик о кривичном поступку променио, па ће Вас данас прво испитивати тужилац. Изволите, тужиоче.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Хвала Вам. Ево што се тиче испитивања и онога о чему би Ви овде требали да кажете, у наставку суђења оптуженима, јесте идентично оно што сте говорили прошли пут, с тим што, разумео сам да ти подаци око идентификације се нон-стоп и после тог суђења раде, па сам био у уверењу да је један део засигурно ексхумираних лица и идентификован, па Вас ја молим да те податке саопштите овде пред већем и уколико о томе имате, поседујете одређену документацију, да нам је предате, било у форми тој коју Ви имате, уколико имате више примерака, а уколико је, онда да се ти подаци, та документа копирају, па да остану у списима предмета.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Ја могу рећи следеће: у контакту са судом, ја сам био обавештен да ћу данас излагати појединости о идентификацији и начину погубљења особа са локалитета «Бијели Поток» и такођер, из гробнице, само мало да се подсетим, «Бербића мезарје» на Грбавцима, за коју ја, међутим, нећу моћи ништа посебно да говорим, у смислу судско-медицинског вештачења, из једног простог разлога, што то ми нисмо радили, него је радио Хашки трибунал, али могу Вам помоћи у том погледу што сам прибавио списак идентификованих из те гробнице, значи оних који су били и одведени са локације Бијелог Потока.

По подацима које сам добио од Института за нестале Босне и Херцеговине, ја сам сазнао да су особе које су покопане у секундарну масовну гробницу на Црном Врху, а која је рађена од 28.07. до 03.10.2003. године, уствари пребачени са два мезарја, значи два гробља са три гробнице на месту такозвано Шахбеговићи. Грбавци, то је опет општина, мислим, Зворник.

Ми смо радећи ову масовну гробницу «Црни Врх», а рекао сам у којем периоду, укупно ексхумирали 481 комплетно тијело, 148, како ми означавамо, «БП», дијелова тијела, затим 207, како их ми означавамо, «ГБП», то су различити дијелови који немају посебно никакве везе са ни комплетима, ни са дијеловима и око 129 разних предмета који су били означени са ознаком «А».

Што се тиче «Бербића Мезарја» за којег сам рекао да је радио Хашки трибунал, ту је идентификовано, по неким подацима, а ја тачно не могу да тврдим, 69 комплетних тијела. Од тога је њих 65 идентификовано, ја ћу Вам дати списак, а од тих 65, 48 су одведени са локације Бијели Поток. Ја ћу Вам то дати послије као прилог, њихова имена и њихове личне податке које ми имамо.

Са локалитета секундарне масовне гробнице, значи «Црни Врх», укупно је идентификовано, а имам и тај списак, па ћу Вам га дати, 449 особа. То је негдје податак до, отприлике осмог мјесеца

ове године, а од тога, по подацима које мој Тим има, са Бијелог Потока потиче њих 315. Такођер ћу Вам и тај списак идентификованих, са свим подацима, такођер, дати.

Дакле, укупно би било идентификованих значи особа са Бијелог Потока 363.

Мислим да сада није потребно, јер сам то прошли пута, да говорим о технологији обраде тијела, комплетних тијела.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Можете напоменути само да је идентична технологија.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Наш метод рада је идентичан, он је тимски. Ја сам га на прошлом главном претресу, мислим, колико се сећам, детаљно објаснио, али овде би било потребно да споменем пред већем овог суда и један нови начин обраде, који се до тада није појављивао, а који је управо баш карактеристичан за овакве секундарне гробнице. Дакле, поред извесног броја комплетних тијела, ми наилазимо и на дијелове у мањем или већем делу тијела. Када, а пошто код свих узимамо ДНК узорке, и комплетних и некомплетних, ми онда по добивању ДНК налаза, вршимо реасоцијацију. То мислим да прошли пут нисам говорио, а на тај начин ми, уствари, из неколико различитих посмртних остатака, најмање два, некада буде и пет и шест, догађало се да буде из разних гробница, не из једне гробнице, ми, уствари, комплетирамо и правимо на основу морфолошких, антрополошких, одонтолошких карактеристика и свакако, нормално уз помоћ ДНК анализе, ми, да тако кажем, склапамо једно ново тијело, мање-више комплетно, значи сада сви ти дијелови припадају том истом тијелу и онда се врши накнадно идентификација тога тијела, јер сада имамо комплетно тијело. Донио сам Вам и записник, пар, неколико о начину те реасоцијације и о идентификацији, значи која се онда, накнадно врши над реасоцираним тијелом.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Можете сада, извињавам се, да нам појасните, ранији рад без овога додатног метода који сте овога пута применили, да ли он у идентификацији нешто мења или су ти подаци у том смислу да се склапа једна личност након анализе тих фрагмената и тако даље?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Апсолутно се ништа не мења, јер гледајте, ми оно што сам прошли пут говорио, колико се ја сјећам, то је временски период нешто више од двије године, не могу се света сетити, мислим да сам говорио о комплетним тијелима.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Да.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Колико се сјећам. Ако се радило о «Глумини», 276, ту су били сви комплетни, тога, мислим да сам о

томе говорио. То су били комплетни, значи ту је био довољан један или евентуално два ДНК узорка, да идентификујемо то тијело. Међутим, проблем се појавио код ових секундарних гробница, где ми сада наилазимо на велики број. Ја сам већ и рекао који број, некомплетних тијела, дјелова тијела и ми не знамо који пронађени део тијела то може бити, двије, три кости, ком човјеку припадају. И због тога када добијемо те све ДНК ми то обједињујемо, правимо поново обраду, поново стварамо нови записник, али сада тај записник није парцијалан, значи да се односи само на пар костију, на некомплетно тијело, него он сада на крају добива име и презиме те особе, јер то потврђују и ДНК налази. То тијело тако реасоцирано, не мора бити комплетно и врло ријетко да ми можемо наћи да њему, да постоје све кости, увек нешто недостаје, али углавном у мањем дијелу. Значи, ми на тај начин комплетирамо тијело, мање-више, али сада знамо како се он зове. А истодобно, употребимо и онај налаз из оних претходних наших, то могу бити два, три, четири, пет, зависно од случаја, записника и онда ми у том комплетном, новом записнику, ја ћу Вам га исто предати, да видите како то изгледа, ми сада имамо име и презиме на крају, имамо све оне судско-медицинске сегменте, значи, имамо старост, пол, висину, начин повређивања и ако је то могуће, одређени узрок смрти.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Још да појаснимо мало око тих фрагмената, па приликом те реасоцијације, не долази се до свих делова тела.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Немогуће је.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Да, то, дакле, свакако упућује да је реч о тој гробници која није примарна, него је засигурно секундарна. Е, да ли је било неких ископавања, ексхумација у Вашем раду и тако даље, а да сте успели да пронађете неки део тела на неком другом месту који би одговарао овима, да ли сте имали такве случајеве?

ВЕШТАК ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Па, било је и таквих случајева, међутим, ја Вам са сигурношћу не могу рећи да ли баш у овоме конкретно, мислим да не, јер овде сам и рекао у уводу, Бијели Поток значи Шахбеговићи, која би требало да буде, по ономе колико сам ја сазнао, то није у мом домену, примарна, а одатле су пребацивани на Црни Врх у секундарну гробницу. А Бербићи, је ли Бербићи, јесте Бербићи, који је радио Хашки трибунал, исто је била примарна, али у тој примарној гробници, већина тијела је била са Бијелог Потока, али нису сва. А коначно, то ћете видети из списка који ћу Вам ја дати.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Можете ли нам нешто рећи и око узрока смрти? Наилазили сте на трагове код појединих, верујем, па онда шта су ти трагови упућивали, који би био узрок смрти или у претежном делу, не појединачно за свакога, Ви вероватно то имате у свом записнику, али шта претежни део указује, који би био узрок смрти за већину тих лица?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Па, ја бих само, прије него што Вам прецизније одговорим на ово питање, рекао да установити узрок смрти на оваквим остацима, је изузетно тешко, јер ми пред собом имамо кости, скелетне остатке, који, као што сам и рекао, не морају бити комплетни, мање-више комплетни. И увијек се поставља питање и увијек постоји једна могућност, да је повреда довела, на пример стрелна повреда, довела до смртног исхода, а да није оштетила ниједну кост, што је сасвим логично и могуће. Значи, ми узроке смрти са великом опрезношћу, узимајући у обзир и тафорномско поријекло, значи промјене на костима, односно посмртним остацима који могу да настану посмртно. На пример, ребра која могу бити притиснута земљом или нечим другим, па онда може посмртно да дође до њихових прелома. Ми то врло, нажалост да кажем, имамо велико искуство, радимо то већ од 1995., 1996. године и нас је искуство и научило да када се изјашњавамо о узроку смрти, будемо врло опрезни. У појединим случајевима, у неким случајевима, то је наведено у записницима, ја сада то не могу, најчешће на лобањи када имамо знакове деструкције лобање, имамо типичне знакове улазног или излазног стријелног отвора, онда се ми изјашњавамо као, ево на пример, казаћу, разорење главе стрјелног порекла или стријелно разорење главе, у то смо сигурни. Ту се поставља још један проблем за који, ја морам то поштено да кажем, јер то ми је коначно и дужност, ми морамо и одредити, а што је изузетно тешко, готово је немогуће, заживотност неког повређивања, да ли су значи повреде настале заживотно или не. Значи, то су све проблеми, кажем, форензички, односно судско-медицински које ми имамо на уму и које разматрамо, узимамо у обзир код давања коначног закључка, односно узрока смрти. Узрок смрти, као што се може видети из огромног броја записника, које Ви, колико ја знам, имате са Црног Врха, имате пуно случајева, где се ми нисмо могли ни изјаснити о узроку смрти, значи узрок смрти је непознат, али имате и случајева где смо навели да је узрок смрти стријелно повређивање, не знам грудног коша, карлице, лобање, главе и тако даље.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Добро, хвала, ја немам више питања. Молио бих само да ту документацију коју сте понели, да предате већу да би то имали и у писменом облику.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Ево, ја сам овде означио као прилог један, што ћу предати председници вијећа, односно вијећу, «Списак идентификованих са Црног Врха». Већ сам рекао да их има.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли је то нешто што ми имамо или нешто ново?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Ја не знам да ли имате. А заокружио сам оне које су са локалитета Бијелог Потока, рекао сам колико их има.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да, да.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Мислим, да ли имате, ја не знам, ја то не знам. То је 449, од тога 315 са Бијелог Потока. Затим ћу Вам дати «Списак идентификованих са «Бербића мезарја», значи гдје је ексхумација била од 12. до 16.10.2000. године, као што сам рекао, радио Хашки трибунал, укупно идентификовано 65, од тога 48 са Бијелог Потока. Напомињем да у овоме што ћу Вам ја дати, имате презиме и име, име оца, датум рођења, мјесто рођења, општина рођења, затим, датум нестанка, општина нестанка, његова ознака и датум када је извршена идентификација и гдје је она извршена.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ја имам нешто, само да упоредим, да ли је то то што смо од тужиоца добили, са Грбаваца.

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Број је мањи.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Број је мањи, видим, зато бих хтела да погледам и овде је посебно за Црни Врх. Да ли могу да погледам?

ЗАМЕНИК ТУЖИОЦА: Мислим, да не смета да узмемо и за једно и за друго.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Узећемо свакако, само одмах да видим, да ли има неких питања, после ће Вештак отићи, разумете. Да ли могу да видим то са Грбаваца?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Грбаваца?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Са «Бербића»?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Па, то су Грбавци, «Бербића мезарје», то је то. Да видим, онда је то очигледно, да би могли. Да ли има питања? Шахбеговићи су примарна, за Црни Врх, а Грбавци су примарна која није пресељавана. Да, ипак је ово другачије.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Заокружени су са локалитета Бијелог Потока.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Али, где је, овде има, ово је само списак који су идентификовани.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Да, да, само то. Ја сам рекао, ја те записнике и немам.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да, добро.

КОНСТАТУЈЕ СЕ да је вештак предао суду Списак идентификованих на гробљу «Бербића мезарје» - укупно 65, која ексхумација је рађена од 12. до 16.10.2000. године и за коју објашњава да ју је радио Хашки трибунал.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А сада то друго, за Црни Врх.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Сада ћу Вам предати списак идентификованих са Црног Врха, са тиме што задње две идентификације, задња идентификација је урађена, задње две урађене су 05. августа ове године.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да, онда то сигурно немамо.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Значи, то је списак од 449 идентификованих, а заокружених је 315 са локалитета Бијели Поток.

Такође, вештак предаје суду најновији Списак идентификованих из секундарне гробнице «Црни Врх» након ексхумација рађених 28.07. до 03.10.2003. године, са податком о 449 идентификованих, од чега 315 одведених са Бијелог Потока, уз напомену да је последња идентификација урађена 05.08.09. године од стране УКЦ «Тузла» који је радио све идентификације.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Јесу ово неке Ваше напомене овде руком што су писане?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: То су моје.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Можда нешто везано за то хоћете да кажете?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: То када сам се ја припремао за ово.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Зачи, ово је за Црни Врх што сте предали, «Бербића Мезарје».

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Имам ја још сам Вам припремио неке ствари.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Што ће Вам сигурно помоћи.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Такође бих Вам предао и списак лица реасоцираних, а идентификованих са подручја општине Зворник након пристизања ДНК налаза. Ту се налазе и они са локалитета Бијелог Потока, а који су унешени у та два списка које сам Вам дао, један и два.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи ти се поклапају практично са овим.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Да, али овде су значи накнадно идентификовани овом методом којом сам рекао, реасоцијацијом. Има их укупно 47, од тога нису сви са Бијелог Потока, а њихова имена су ту наведена.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи, свих тих 49 су обухваћени у ова два списка што сте претходно рекли?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Да, ево да Вам то дам, то су значи реасоцирани.

КОНСТАТУЈЕ СЕ да вештак, такође као трећи документ, предаје суду списак лица са подручја општине Зворник која су реасоцирана након пристизања ДНК налаза, уз напомену да се ради о 47 људи, те да су сва ова лица већ обухваћена са претходна два предата списка.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Такођер, ако могу као потпору томе, ја сам издвојио четири записника, односно извештаја о судско-медицинској експертизи након реасоцијације скелетних остатака на основу антрополошко-морфолошке подударности ДНК налаза из гробнице «Црни Врх», а који су, те особе, са локалитета Бијели Поток.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: То као илустрацију онога што сте рекли?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Као илустрацију да имате.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Како су се радиле ове реасоцијације?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Како су се радиле, да видите како се ради, то су четири записника.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро.

Такође, вештак предаје суду четири записника о реасоцијацији тела из секундарне гробнице «Црни Врх».

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: И то особа које припадају локалитету Бијели Поток.

И то особа које припадају локалитету Бијели Поток.

КОНСТАТУЈЕ СЕ да се ради о извештајима о судско-медицинској експертизи – реасоцијацији скелетних остатака на основу ДНК налаза под бројевима З.Ц.Врх-01-571Б, З.Ц.Врх-01/826БП, З.Ц.Врх-01/340БП и за З.Ц.Врх-01/339 БП(Ф).

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Имам још да употпуним. Наша судско-медицинска обрада ексхумираних тјела са локалитета «Црни Врх» је обављена у периоду између 13.03.2004. године до 03.08.2006. године. Зашто је толики период? Зато што ми нисмо континуирано других послова радили него смо периодично радили, значи она је рађена, та обрада, то је огроман број, то је до сада највећа гробница коју смо обрадили, значи нешто више од 2 године, а реасоцијација је обављена у току прошле године, ове године и ради се још. Значи, тај списак идентификованих и реасоција није коначан. То сам хтео да напоменем. Не знам ако могу да напоменем, Ваша сарадница ме је замолила да се и осврнем на ексхумацију у месту Улице.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да, да.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Па имам ту документацију.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Зато што смо у међувремену саслушали председника Удружења за нестала лица па нам је он причао које су све гробнице па је наша идеја била да се припремите за вештачење у смислу да све што сте радили, што вам је познато што је радио експертни тим из Тузле да нам кажете?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Могу, мислим није никакав проблем.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Изволите. Јер ми не знамо да ли и ту можда се налази неко тело које је обухваћено овим догађајем.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Ја ћу вам дати и документацију, значи судско-медицинску и документацију о идентификацији па ћете сами видети одакле потичу. Дакле, ексхумација са локације мјеста Улице, мислим да је то код Каракаја, општина Зворник обављена је у периоду од 22.05. до 25.05. прошле године, а наша обрада је трајала мислим два дана, мислим 10. и 11., само да видим, 10. и 11.07. прошле године, дакле, два дана. Овде се радило о

комплетним тјелима означеним са Т24Д, значи дјелови тела 7 и ГБ са једним. Значи, то би било 32 ознаке. Ја ћу вам предати записнике о судско-медицинској експертизи свих тих. Од овог броја којег сам сада навео идентификовано је 23, такође ћу вам дати комплетан материјал, значи и са копијама ДНК налаза и у овај број 23 укључено је и једно тело које је реасоцирано па ћу вам уручити и списак о реасоцијацији те особе. Дакле, укупно реасоцирано, значи идентификовано 23 особе. Ако могу да изнесем, то можда и није моје, то је по подацима Института за нестале особе, можда Ви то и знате, радило би се о убијеним Муслиманима, односно Бошњацима из Зворника на локалитету, на локацији од, пошто ја Зворник добро знам па знам где је то, од СУП-а према хидроелектрани, према Дивичу. Тако је податак који сам ја добио од Института за нестале да се ради о особама са тог локалитета. Значи, из тог дела града Зворника.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Како ви добијате те податке, одакле су, одакле потичу?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Па гледајте, ми морамо врло уско с њима радити.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи, на основу те сарадње?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Наш рад се у ствари у многим сегментима и испреплиће, па једноставно пошто сам позван да дођем и да објасним «Улице» и питао сам и они су ми то казали, ја то нисам знао, они су ми рекли. Дакле, ја бих Вам сада дао записнике.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: То је 23 идентификованих?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Јесте. Записике о свим, значи и о оним који нису идентификовани, значи 32 или 33, не знам тачно, значи записнике о Судско-медицинској експертизи особа, односно скелетних остатака ексхумираних са локализације «Улица», рекао сам у којем периоду и један записник о реасоцијацији, укупно 33 записника.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА:

КОНСТАТУЈЕ СЕ да вештак предаје суду документацију сачињену након ексхумације тела из масовне гробнице «Улице» која је вршена од 22. до 25.05.2008. године, укупно 33 записника.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Такође ћу Вам предати и укупно 23 записника о утврђивању идентитета ових особа које су

ексхумиране са локације «Улице» са напоменом, као што сам већ рекао, да је једна од њих реасоцирана, а дао сам записник о реасоцијацији, а сада ћу вам дати и записник о утврђивању идентитета и те реасоциране особе и ових осталих који су били комплетно. Значи, предајем Вам 23 записника.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Хвала.

Такође предаје суду и 23 записника о утврђивању идентитета лица која су ексхумирана из масовне гробнице «Улице».

Можда се ту нађе неки наш оштећени. Да ли има још нешто, можда што би још додали?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Ја толико колико сам се ја припремио.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Мислила сам ових свих доказа има ли још нешто што бисте можда, што смо можда пропустили, нешто ново у међувремену?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Допустите ми да ја погледам у мојим забелешкама да ли сам нешто пропустио па сад од укупно 315 идентификованих ја сам бројећи, да ли је сад то поуздано и у којој мери, јер гледајте код Муслимана, Бошњака ако ја имам име Алија на пример, ја не могу знати је ли то мушко или женско, има још неких, па за оне које се знало сигурно издвојио сам да од оних са локалитета Црног Врха је било четири жене. Ја имам имена овде, а имаћете и ви тамо. Можда има и више али ја нисам знао.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ово су сигурно по имену?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Па Фетија је само, све четири су Фетија име, то је женско име сигурно, а било је неких Алија, може бити Алија и Алија, ја то са сигурношћу не могу казати. То сам хтео. Имам бројеве наредби које смо ми добили од Кантоналног тужилаштва, то вероватно имате и ви, то није ни потребно за обраду. За «Црни Врх» је то КТА 246/03, а за «Улице» КТА 18/08.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Имате питања? Одбрана? Немате питања? Да ли сте Ви повратно, с обзиром, кажете радио је Хашки трибунал, а с обзиром да имамо овај списак који смо и од Вас сад добили идентификованих особа са Грбаваца, да ли сте добили уз то можда и неку другу документацију, односно на основу чега су онда написани ови сви извештаји за списак идентификованих особа кад

немамо записнике о идентификацији, кад немамо потврде смрти, ДНК анализе за ових 69 комплетних тела.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Па гледајте, ја сам рекао да ми то нисмо радили. У архиви мога тима не постоји то. Они су узимали исто ДНК исечке и њихов посао је био, хајде да тако кажем, једноставнији јер по обавештењима које ја знам радило се о комплетним телима. Значи, идентификација је била бржа и једноставнија него код реасоцираних, тако да се и могло на тај начин, па чак и без увида у записнике да се то уради јер једно тело, одређена ознака, један или два ДНК налаза поклапају се и добије се име и презиме те особе. Да ли је Кантонално тужилаштво у Тузли имало те записнике ја заиста не знам. Мој тим није имао.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Питам због тога што овде стоји ознака ГР01/001Б. Ко је давао, јесу ли они то давали?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Они су давали.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Али нису доставили записнике о идентификацији, ДНК?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Могуће да су дали Кантоналном тужилаштву.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи, код њих би можда могли да нађемо?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Али ми експерти немамо с тиме никакве везе, ми то нисмо радили.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А Ви немате? Одакле сте онда Ви то узели ово? Који је Ваш удео био у Грбавцима?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Па идентификација.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А Ви сте вршили идентификацију?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Па нису они нормално.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Па да али немамо, имамо само списак.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Па пише ту УКЦ, а нисам вам донео записник о идентификацији.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: То ми треба, да ли то има код вас или код њих?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Е, сад ја требам то да проверим, не знам тачно.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Зато што то немамо, имамо само списак.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Пише, молим вас датум идентификације, то је задња рубрика, мислим да пише.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Јесте пише 2001., 2002., 2003.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Ја вам се не могу о томе очитовати са сигурношћу јер знам да је то пребацивано у Високом и да је тамо рађено. Да ли су они тамо радили идентификацију ја то тачно не знам. Пише ли где је рађена идентификација?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Идентификацију врши УКЦ Тузла.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Онда смо ми радили.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Онда сте ви. Значи, требало би да имате примерак.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Требало би, али је дат Тужилаштву.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да је дат Тужилаштву?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Да.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Зато што имамо овде и податак који смо добили приликом сведочења господина Грахића, председника Удружења за нестале да је исто то радио Хашки трибунал, значи ипак је идентификацију вршила Тузла, онда ту постоје претпостављам ти записници.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Могло би се проверити, а заиста са сигурношћу.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да не бисмо ишли тим дужим путем јер није то било.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Могу ја то проверити, али мислим, једноставно ја вам тачно, јер није то била сфера па нашег интереса, ми нисмо радили то, као што сам рекао.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Не, не, али кажем постоје записници где пише ко је нађен, ту су лица о којима сведоче, на пример, конкретно овде ево лица о којима сведоче оштећени који су убијени на Бијелом Потоку пре него што су уопште стигли до Техничко-школског центра, то су та лица па би нам било интересантно да имамо и те записнике о идентификацији.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Добр, ја ћу себи записати.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да, значи за Грбавце имамо само практично списак, а за «Црни Врх» имамо, овај, и потврде.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Записници о идентификацији за Бербића Мезарје, је ли тако?

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да, за Бербића Мезарје ништа немамо, само списак, а за «Црни Врх» имамо и потврде о смрти и записнике о идентификацији и записнике о судско-медицинској експертизи, ако тога има, претпостављам да је то исто радио УКЦ Тузла, значи као што је компетирано за «Црни Врх». То сам хтела малопре да се надовежем, пошто видим да странке немају питања, па онда да исцрпимо и та питања. Претпостављам да је исти одговор и за Бијели Поток. Како Ви сад знате да су од оних идентификованих 415 рецимо, са Бијелог Потока 363, је ли то исто на основу тог контакта?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Па нормално да ми то не можемо знати.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да, па то Вас питам како добијате?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Опет подаци Института за нестале.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи, ви тамо добијате податак да су то баш лица за која постоје?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Да, ми не можемо знати, за нас је, ми дођемо само до имена и презимена, а одакле то су други подаци којима ми не владамо.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи, можемо да очекујемо да ћете нам Ви све за Грбавце све што имате да нам доставите у фотокопији, је ли тако?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Да, да, ево ја сам себи записао. Ја само.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи, записник о експертизи и идентификацији?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Не бих ништа прејудицирао, али погледаћу.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро, или ћете нам бар рећи онда где можемо то да тражимо.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Питање је да ли они имају те записнике, ја мислим да би Хашки трибунал.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли сте Ви можда радили од 23. јуна до 10. јула 2003. године неку ексхумацију на Казамбашчи?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Ја лично нисам радио али знам, учествовао сам у обради.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ви нисте, добро. Ту су исто пронађена према сведочењу Грахић Ахмета 132 комплетна тела?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Није ми речено да се припремим. Да, ми смо радили и обраду и идентификацију, јесмо, то је у самом граду колико знам.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Ви сте се прошлог пута изјашњавали у вези оних питања заживотне старости лица у моменту смрти, па онда сте рекли да је то веома тешко да се утврди, чак и време смрти, је ли тако, када се ексхумира неко тело, а ја бих Вас сад нешто питала да ли сте нешто уопште, претпостављам да то није Ваш део посла, али да ли сте уопште разматрали питање када су та тела премештена, да ли сте се тиме бавили, да ли имате неке, сад овако неvezано од Ваше струке и професије, неки податак, на пример када су та тела премештена из ове три примарне гробнице у Шахбеговићима у гробницу «Црни Врх»?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: То за нас, за наш задатак који добијамо у наредби је ирелевантно.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да, то сам претпоставила, питала сам да ли уопште имате такву информацију кад су та тела премештана и?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Ја вам могу да прочитам шта у наредби за обраду нама стоји.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Који је ваш задатак био?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Ја имам ту једну, написао сам, значи ево наредба управо за «Црни Врх» КТА 246/03 од 25.02.2004. године, за судско-медицинско антрополошко одонтолошко вјештачење и идентификација, значи даје се на моје име да сам у обавези да формирам експертни тим са још једним вјештаком судске медицине, а наш задатак је да се изјаснимо о непосредном узроку смрти, шта је тај узрок проузроковало, када је смрт наступила, описати посмртне остатке, предузети све потребне мјере да се установи идентитет жртве, узети узорке кости ради ДНК анализе.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Значи ово у Грбавцима што је, шта је онда Хашки трибунал радио ако сте ви идентификовали УКЦ Тузла, они су радили обраду тела, је ли тако, експертизу?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Да.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Онај патолошки део, је ли тако, обдукције?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Да, колико ја знам пребацивали су тела, није то рађено у Тузли него у Високом.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: У Високом је рађено? Грбавци су били које године?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Грбавци? Ви кажете Грбавци, ја кажем, Грбавци.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Бербића Мезарје?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Бербића Мезарје је, сад ћу вам ја рећи, 2000. године, мислим да имам податак и када.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Прво је Глумина 1998. године, па онда Бербића Мезарје, је ли тако? 2000. године, мени овде стоји 2000.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: 2000. године, јесте. Само тражим у којем периоду.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А да, обзиром да овде има у овом списку и рубрика «датум нестанка и место нестанка», то је значи тај део и «општина нестанка», који је на основу контакта са овим удружењима попуњаван.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Не могу сад тачно да нађем када је али знам да је био ту.

СЛАВИЦА ЈОВАНОВИЋ: Ви сте приложили један списак у ком је стајао, колико сам ја разумела, овај број особа које потичу из Зворника из општине Зворник, а чија је идентификација утврђена

методом реасоцијације. Колико је тих особа заправо одведено са Бијелог Потока, да ли имате такав број?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: То Институт има, ја знам да се барата са бројем од око 700, а тачно не знам.

СЛАВИЦА ЈОВАНОВИЋ: Да, него сам мислила на колико је особа чији је идентитет утврђен методом реасоцијације, а да потичу са Бијелог Потока?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Тамо је наведено, ја их нисам бројао, ја сам предао четири записника.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Само је предао четири.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Ја сам предао четири, али има њих више. До тог броја, ја нисам то радио, се може једноставно доћи поређењем она два списка идентификованих и ових јер и они се налазе у том списку. Ја сам бројећи дошао до пет, шест, а дуго је трајало и одустао сам.

СЛАВИЦА ЈОВАНОВИЋ: Да, да, разумем. А кажите ми да ли знате на којим местима су пронађени делови тела на основу којих је урађена реасоцијација, на којим све местима, да ли само у гробници «Црни Врх» или на неким другим местима?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: На свакој од њих пише, има где је рађена реасоцијација тачно пише ознака гробнице и број, на свакој од њих пише.

СЛАВИЦА ЈОВАНОВИЋ: Да ли је то било у више гробница или само у тој?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Већ сам на то питање одговорио, овде у конкретном случају то је била једна гробница секундарна.

СЛАВИЦА ЈОВАНОВИЋ: А заправо са којих осталих локација, значи потиче, са којих места тела особа која су пронађена поред ових са Бијелог Потока, тела са којих других места потичу у тим гробницама?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Нисам обраћао пажњу на то јер то ми није ни био задатак, али се опет исто види место нестанка и за те, колико сам ја летимице гледао са различитих локализација, не знам, Дрињача, град Зворник итд.

СЛАВИЦА ЈОВАНОВИЋ: А ову гробницу коју сте помињали «Улице» у Зворнику која је пронађена, где су пронађени делови тела ове особе чији је идентитет утврђен реасоцијацијом, у тој гробници заправо?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Ако се могу подсетити, али мислим да у истој гробници, јер има, било је, ја сам рекао да је било 24 комплетна и 7 некомплетних, 1 ГПП, значи од ових некомплетних 7

ГПП је поједини делови су уклопљени у тај реасоцирани скелет, тај за који сам дао записник, значи из исте гробнице.

СЛАВИЦА ЈОВАНОВИЋ: Да ли знате да ли је утврђен узрок смрти ове четири жене чија су тела пронађена на локалитету «Црни Врх»?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Ја те записнике немам, то суд има и ту пише, има одређени број и може се врло лако проверити.

СЛАВИЦА ЈОВАНОВИЋ: Хвала.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: А да ли сте радили можда ову примарну, ове три примарне масовне гробнице у Шахбеговићима које су практично испражњене и тела пренета на «Црни Врх» где су нађени, према сведочењу Грахић Ахмета, око 100 предмета ових «боди партс» вероватно из предмета остатака?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Да то је био 2002. године.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да, од 15. до 25. јула.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Ја лично на тој ексхумацији нисам био, био је неко из мог тима. Ко, тачно ја не знам, имате то у записнику.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли вам је познато шта је ту?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Чуо сам да није ништа нађено битно.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Од тела, него остаци ови?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Остаци то сам чуо. Мислим да је мој асистент био, нисам сигуран, ја нисам био.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Има ли још питања за вештака? Ја вас питам, ви малопре кажете нема. Изволите.

НАТАША КАНДИЋ: Извините, занима ме приликом утврђивања узрока смрти, да ли сте ви могли утврдити, на пример да је коришћена нека киселина за уништавање тела? Да ли се то може после толико времена, да ли има неких индикатора?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Питање је сасвим на мјесту, ми смо и о томе размишљали, али треба имати, нисмо могли са сигурношћу да установимо третирање неким корозивним средствима, неким киселинама, тим прије, да будемо апсолутно сигурни, први дио мог одговора је не, нисмо, а иначе би то било и врло тешко, јер треба знати да та тјела и ти посмртни остаци су изложени разним утицајима у земљи, вода, течност, бактерије, процес труљења кроз који је морала проћи, процес евентуалне сапонификације итд., а временски период је учинио своје. Значи, ако су егзекуције биле 1992. године онда сами видите када су ексхумирани, то је негде у просеку 10 година ако не и више. Значи, ти посмртни остаци трпе нормално и промене од климе, од временског, од саме средине у којој се налазе, а прије свега у процесу труљења или сапонификације на костима обично настају црни слојеви. Све опет

зависи од тога где се налази гробница, у којој мери је она аеризирана, да ли ту има течности или нема, тако да вам са апсолутном сигурношћу не могу одговорити. Дакле, ми неко третирање киселинама нисмо приметили, а да смо приметили ми би то навели.

НАТАША КАНДИЋ: А да ли сте када сте радили идентификацију и обраду, да ли вам је неко скретао пажњу на то да обратите да ли је можда у неким случајевима коришћена?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Да ли је неко од породице то рекао? Ја се тога не могу сетити, па не сећам се.

НАТАША КАНДИЋ: Добро, хвала.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Имате ли још нешто можда за крај да нам кажете осим ове молбе да нам доставите ово за Грбавце?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Не, не, записано је.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: За Грбавце? Добро.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Мислим да сам ја то већ проверавао и да нисам могао, али ја ћу то још једанпут.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: И да нам онда јавите где нам је најбрже да добијемо.

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Није никакав проблем, имају ови из Удружења ови њихови који присуствују па ћу дати њима.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Добро.

То је мој налаз и мишљење. То је све што имам да изјавим.

КОНСТАТУЈЕ СЕ да више нема питања за вештака.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: Да ли Ви тражите награду за долазак у суд, односно трошкове и награду за вештачење?

Вештак ЗДЕНКО ЦИХЛАРЖ: Да.

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА:

Вештак тражи накнаду на име трошкова доласка у суд и на име награде за вештачење.

Па, суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

ИСПЛАТИТИ вештаку трошкове и награду према накнадно приложеној спецификацији.

Суд доноси

Р Е Ш Е Њ Е

Данашњи главни претрес **СЕ ОДЛАЖЕ**, а наставак заказује за:

15.12.2009. године, са почетком у 09:30 часова.

ОБАВЕЗУЈЕ СЕ пуномоћник оштећеног да достави суду копије потврда о смрти за идентификоване, о чему је сведочио председник Удружења Ахмет Грахић дана **15. септембра 2009. године.**

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА: За сутра ће бити један сведок, с обзиром да сведок Васо Ерић који је позван је обавестио суд да је спречен, значи биће само сведок Ратко Јовичић.

Хвала Вам што сте дошли у суд. Довиђења.

ЗАПИСНИЧАР

ПРЕДСЕДНИК ВЕЋА-СУДИЈА